Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kymmenes jaosto)

22 päivänä tammikuuta 2020*

Ennakkoratkaisupyyntö – Henkilöiden vapaa liikkuvuus – Unionin kansalaisuus – Vapaata liikkumista ja oleskelua jäsenvaltioiden alueella koskeva oikeus – Direktiivi 2004/38/EY – 17 artiklan 1 kohdan a alakohta – Pysyvä oleskeluoikeus – Saaminen ennen viiden vuoden yhtäjaksoisen ajanjakson kulumista – Työntekijä, joka lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän

Asiassa C-32/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) on esittänyt 19.12.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 18.1.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

AT

vastaan

Pensionsversicherungsanstalt,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kymmenes jaosto),

toimien kokoonpanossa: kymmenennen jaoston puheenjohtaja I. Jarukaitis sekä viidennen jaoston puheenjohtaja E. Regan (esittelevä tuomari) ja tuomari E. Juhász,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Pensionsversicherungsanstalt, edustajinaan J. Milchram, A. Ehm ja T. Mödlagl, Rechtsanwälte,

– Itävallan hallitus, asiamiehinään J. Schmoll ja G. Hesse,

– Ruotsin hallitus, asiamiehinään A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, H. Eklinger ja J. Lundberg,

– Euroopan komissio, asiamiehinään B.-R. Killmann, J. Tomkin ja E. Montaguti,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY (EUVL 2004, L 158, s. 77 sekä oikaisut EUVL 2004, L 229, s. 35 ja EUVL 2005, L 197, s. 34) 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat AT ja Pensionsversicherungsanstalt (eläkelaitos, Itävalta) ja joka koskee sitä, että viimeksi mainittu on kieltäytynyt myöntämästä AT:lle Itävallan lainsäädännössä säädettyä korvauslisää hänen vanhuuseläkkeensä täydentämiseksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus (ETY) N:o 1251/70

3 Työntekijöiden oikeudesta jäädä jäsenvaltion alueelle työskenneltyään siinä valtiossa 29.6.1970 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 1251/70 (EYVL 1970, L 142, s. 24) 2 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Oikeus jäädä pysyvästi jäsenvaltion alueelle on:

a) työntekijällä, joka silloin, kun hän päättää työskentelynsä, on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän ja joka on ollut palkatussa työssä siinä valtiossa vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asunut siellä yhtäjaksoisesti pitempään kuin kolme vuotta,

– –”

Direktiivi 75/34/ETY

4 Jäsenvaltion kansalaisten oikeudesta jäädä toisen jäsenvaltion alueelle toimittuaan siellä itsenäisinä ammatinharjoittajina 17.12.1974 annetun neuvoston direktiivin 75/34/ETY (EYVL 1975, L 14, s. 10) 2 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on myönnettävä oikeus jäädä pysyvästi jäsenvaltion alueelle:

a) jokaiselle henkilölle, joka toimintansa päättyessä on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän ja joka on toiminut itsenäisenä ammatinharjoittajana kyseisessä jäsenvaltiossa vähintään edeltävät 12 kuukautta ja asunut siellä yhtäjaksoisesti pitempään kuin kolme vuotta.

Jos tuon jäsenvaltion laki ei myönnä oikeutta vanhuuseläkkeeseen tietyille itsenäisten ammatinharjoittajien ryhmille, ikää koskeva vaatimus katsotaan täytetyksi, kun edunsaaja on täyttänyt 65 vuotta;

– –”

Direktiivi 2004/38

5 Direktiivin 2004/38 johdanto-osan 10 ja 17-19 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(10) Henkilöistä, jotka käyttävät oleskeluoikeuttaan, ei kuitenkaan saisi aiheutua kohtuutonta rasitusta vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle oleskelun alkuvaiheessa. Tämän vuoksi olisi unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsentensä yli kolmen kuukauden mittaiselle oleskelulle asetettava ehtoja.

– –

(17) Niille unionin kansalaisille, jotka ovat päättäneet asettua pitkäksi aikaa vastaanottavaan jäsenvaltioon, annettava pysyvä oleskeluoikeus vahvistaisi tunnetta unionin kansalaisuudesta ja on keskeinen tekijä unionin perustavoitteisiin kuuluvan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa. Tätä varten olisi säädettävä, että kaikki unionin kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä saavat oikeuden pysyvään oleskeluun oleskeltuaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan tämän direktiivin ehtojen mukaisesti ilman, että heihin on kohdistettu karkottamistoimenpidettä.

(18) Jotta jo saadusta oikeudesta pysyvään oleskeluun voisi tulla todellinen keino kotoutua sen vastaanottavan jäsenvaltion yhteiskuntaan, jossa unionin kansalainen oleskelee, siihen ei olisi kohdistuttava mitään ehtoja.

(19) Tietyt sellaisten unionin kansalaisten, jotka ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia, ja heidän perheenjäsentensä erityisedut, joiden perusteella voidaan sallia, että nämä henkilöt saavat oikeuden pysyvään oleskeluun ennen kuin he ovat oleskelleet viisi vuotta vastaanottavassa jäsenvaltiossa, olisi säilytettävä, koska ne ovat saavutettuja etuja, jotka on saatu [asetuksen N:o 1251/70] ja [direktiivin 75/34] nojalla.”

6 Direktiivin 2004/38 III luku, jonka otsikko on ”Oleskeluoikeus”, sisältää direktiivin 6–15 artiklan.

7 Direktiivin 6 artiklan, jonka otsikkona on ”Oikeus oleskella enintään kolme kuukautta”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisilla on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella enintään kolmen kuukauden ajan ilman muita edellytyksiä tai muodollisuuksia kuin se, että heillä on oltava voimassa oleva henkilökortti tai passi.”

8 Kyseisen direktiivin 7 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus oleskella yli kolme kuukautta”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisilla on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella yli kolmen kuukauden ajan

a) jos he ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia vastaanottavassa jäsenvaltiossa; tai

b) jos heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa; tai

c) – jos he ovat kirjoittautuneet yksityiseen tai julkiseen laitokseen, jonka vastaanottava jäsenvaltio on hyväksynyt tai jota se rahoittaa lainsäädäntönsä tai hallinnollisen käytäntönsä mukaisesti, pääasiallisena tarkoituksenaan osallistua koulutukseen, ammattikoulutus mukaan lukien, ja

– jos heillä on kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja he osoittavat asiaankuuluvalle kansalliselle viranomaiselle vakuutuksella tai muulla vastaavalla valitsemallaan tavalla, että heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle; tai

d) jos he ovat a, b tai c alakohdassa tarkoitetut edellytykset täyttävän unionin kansalaisen mukana matkustavia tai häntä myöhemmin seuraavia perheenjäseniä.”

9 Saman direktiivin 14 artiklassa, jonka otsikko on ”Oleskeluoikeuden säilyminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Unionin kansalaisella ja hänen perheenjäsenillään on 6 artiklassa säädetty oleskeluoikeus sikäli kuin he eivät muodosta kohtuutonta rasitetta vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle.

2. Unionin kansalaisella ja hänen perheenjäsenillään on 7, 12 ja 13 artiklassa säädetty oleskeluoikeus sikäli kuin he täyttävät näissä artikloissa säädetyt edellytykset.

Yksittäisissä tapauksissa, joissa on perusteltua aihetta epäillä, täyttääkö unionin kansalainen tai hänen perheenjäsenensä 7, 12 ja 13 artiklassa säädetyt edellytykset, jäsenvaltiot voivat tarkistaa näiden edellytysten täyttymisen. Tällaista tarkistusta ei saa suorittaa järjestelmällisesti.”

10 Direktiivin 2004/38 IV lukuun, jonka otsikko on ”Pysyvä oleskeluoikeus”, sisältyy muun muassa I jakso, jonka otsikko on ”Edellytykset” ja johon sisältyvät kyseisen direktiivin 16 ja 17 artikla.

11 Kyseisen direktiivin 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Unionin kansalaisiin ja heidän perheenjäseniinsä sovellettava yleissääntö”, säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisilla, jotka ovat oleskelleet laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun sen alueella. Tämä oikeus ei riipu III luvussa säädetyistä edellytyksistä.”

12 Saman direktiivin 17 artiklan, jonka otsikko on ”Vastaanottavassa jäsenvaltiossa työskentelynsä päättäneitä henkilöitä ja näiden
perheenjäseniä koskevat poikkeukset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Poiketen siitä, mitä 16 artiklassa säädetään, oikeus oleskella pysyvästi vastaanottavassa jäsenvaltiossa ennen kuin viiden vuoden yhtäjaksoinen oleskelu on tullut täyteen on

a) työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, joka lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, tai työntekijällä, joka päättää palkkatyön varhaiseläkkeelle siirtymisen vuoksi, edellyttäen, että hän on työskennellyt siinä jäsenvaltiossa vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asunut siellä yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta.

– –”

Itävallan oikeus

13 Sijoittautumisesta ja oleskelusta annetun lain (Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz; BGBl. I, 100/2005), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa, 53a §:n 1 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”1) [Euroopan talousalueen (ETA)] kansalainen, jolla on unionin oikeuden mukainen oleskeluoikeus (51 ja 52 §), saa 51 tai 52 §:n mukaisten muiden edellytysten täyttymisestä riippumatta pysyvän oleskeluoikeuden oleskeltuaan laillisesti liittovaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta. Hänelle on pyynnöstä myönnettävä oleskelun keston tarkistamisen jälkeen viipymättä pysyvän oleskeluoikeuden osoittava todistus.

– –

3) Edellä 1 momentista poiketen 51 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu ETA:n kansalainen saa pysyvän oleskeluoikeuden ennen viiden vuoden määräajan päättymistä, jos hän

1. lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut normaalin eläkeiän tai on työntekijä, joka päättää työskentelynsä varhaiseläkkeelle siirtymisen vuoksi, edellyttäen, että hän on työskennellyt liittovaltion alueella vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta ja asunut siellä yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta

2. asuttuaan liittovaltion alueella yhtäjaksoisesti yli kaksi vuotta lopettaa siellä työskentelyn pysyvän työkyvyttömyyden vuoksi, jolloin asumisen kestolle ei saa asettaa ehtoja, jos työkyvyttömyys johtuu työtapaturmasta tai ammattitaudista, joka oikeuttaa kyseisen henkilön eläkkeeseen, jonka Itävallan eläkelaitos maksaa kokonaan tai osittain, tai

3. työskenneltyään ja oleskeltuaan liittovaltion alueella yhtäjaksoisesti kolme vuotta työskentelee toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, mutta säilyttää asuinpaikkansa liittovaltion alueella, jonne hän säännönmukaisesti palaa vähintään kerran viikossa.

Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen oikeuksien saamiseksi toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa vietetyt työssäolojaksot katsotaan liittovaltion alueella vietetyiksi työssäolojaksoiksi. – –”

14 Yleisen sosiaalivakuutuslain (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz) 292 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos eläkkeensaajan eläke ei yllä häneen sovellettavaan viitetasoon (293 §) sen jälkeen, kun siihen on lisätty eläkkeensaajan muista lähteistä saama nettotulo ja 294 §:n mukaan huomioon otettavat määrät, eläkkeensaajalla on oikeus saada tämän momentin säännösten mukaisesti laskettu korvauslisä eläkkeeseensä sillä edellytyksellä, että hänen laillinen tavanomainen oleskelupaikkansa on Itävallassa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

15 Pääasian valittaja, joka on syntynyt 28.1.1950 ja on Romanian kansalainen, on oleskellut Itävallassa yhtäjaksoisesti 21.8.2013 lähtien ja on saavuttanut lakisääteisen eläkeiän 28.1.2015.

16 Pääasian valittaja työskenteli 1.10.2013 lähtien siihen asti, kun hän tosiasiallisesti lähti eläkkeelle 31.8.2015, tupakkakioskissa 12 tuntia viikossa. Hän työskenteli 1.4.2016 ja 1.2.2017, jolloin hän lopullisesti poistui työelämästä, välisenä aikana uudelleen kyseisessä tupakkakioskissa vähemmän kuin 20 tuntia viikossa, josta hänen työsopimuksessaan sovittiin, jotta hän saattoi saada sijoittautumisesta ja oleskelusta annetun Itävallan lain (Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetz, NAG) 51 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti todistuksen rekisteröimisestä työntekijänä; Itävallan hallinto myönsi hänelle kyseisen todistuksen 10.8.2016.

17 Pääasian valittaja saa Itävallan vanhuuseläkettä 26,73 euroa kuukaudessa sekä Romanian vanhuuseläkettä 204 euroa kuukaudessa.

18 Pääasian valittaja haki 14.2.2017 yleisen sosiaalivakuutuslain 292 §:ssä tarkoitettua korvauslisää 1.3.2017 alkaen täydentääkseen vanhuuseläkettään. Hän vetosi hakemuksensa tueksi siihen, että hänellä oli Itävallassa pysyvä oleskeluoikeus direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla.

19 Eläkelaitos hylkäsi kyseisen hakemuksen tukeutuen siihen, että pääasian valittajan oleskelu Itävallassa oli lainvastaista.

20 Landesgericht Graz (Grazin osavaltion tuomioistuin, Itävalta) hylkäsi pääasian valittajan eläkelaitoksen päätöksestä nostaman kanteen. Kyseinen tuomioistuin katsoi, että direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettyjä edellytyksiä eli sitä, että henkilön on täytynyt työskennellä vastaanottavassa jäsenvaltiossa vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asua siellä yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta, on sovellettava myös silloin, kun työntekijä lopettaa työskentelynsä lakisääteisen eläkeiän saavuttamisen vuoksi. Valittaja ei sen mielestä täytä näitä edellytyksiä.

21 Oberlandesgericht Graz (Grazin osavaltion ylioikeus, Itävalta) hylkäsi pääasian valittajan tekemän valituksen Landesgericht Grazin ratkaisusta ja vahvisti viimeksi mainitun tuomioistuimen omaksuman kyseisen direktiivin 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkinnan.

22 Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta), jossa pääasian valittaja haki muutosta, toteaa, ettei asiassa ole kiistetty sitä, että pääasian valittajalla ei ole unionin kansalaisena, joka ei ole taloudellisesti aktiivinen, ainakaan hänen toisen työsuhteensa päättymisestä lähtien ollut tämän saman direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettuja riittäviä varoja. Kyseinen tuomioistuin lisää, että Itävallan oikeuden mukaisena viitepäivänä eli 1.3.2017 valittaja ei ollut oleskellut Itävallassa vielä yhtäjaksoisesti viittä vuotta.

23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii näin ollen käsiteltävänään olevan asian ratkaisemiseksi, sovelletaanko direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan loppuosassa säädettyjä kestoa koskevia edellytyksiä myös palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka lopettaessaan työskentelynsä ovat jo saavuttaneet lakisääteisen eläkeiän vastaanottavassa valtiossa.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää tältä osin, että sillä, milloin pääasian valittajan on katsottava lopettaneen työskentelynsä, ei ole merkitystä pääasian ratkaisun kannalta, sillä viiteajankohdasta riippumatta kyseisen direktiivin 17 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetut kumulatiiviset edellytykset eivät täyty. Yhtäältä on nimittäin niin, että silloin, kun valittaja päätti 31.8.2015 työskentelynsä Itävallassa ensimmäisen kerran sen jälkeen, kun hän oli saavuttanut lakisääteisen eläkeiän, hän oli työskennellyt viimeksi kuluneet 12 kuukautta, mutta hän ei ollut vielä asunut yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta kyseisessä jäsenvaltiossa. Toiseksi, kun hän päätti työskentelynsä toisen kerran 1.2.2017, hän oli asunut kyseisessä jäsenvaltiossa yli kolme vuotta, mutta tämä toinen työskentely kesti vain kymmenen kuukautta ennen kuin hän poistui lopullisesti työelämästä.

25 Näissä olosuhteissa Oberster Gerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [direktiivin 2004/38] 17 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että työntekijöiden, jotka lopettaessaan työskentelynsä ovat saavuttaneet työskentelyjäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, on täytynyt työskennellä vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta ja asua työskentelyjäsenvaltiossa yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta, jotta he voivat saada pysyvän oleskeluoikeuden ennen viiden vuoden ajanjakson päättymistä?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko työntekijöillä [direktiivin 2004/38] 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla pysyvä oleskeluoikeus, jos heidän alkaessaan työskennellä toisessa jäsenvaltiossa on odotettavissa, että he ehtivät työskennellä lakisääteisen eläkeiän saavuttamiseen mennessä enää melko vähän aikaa ja ovat työskentelynsä päätyttyä vähäisten tulojen vuoksi joka tapauksessa riippuvaisia vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmästä?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että kun kyse on pysyvän oleskeluoikeuden saamisesta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ennen viiden vuoden yhtäjaksoista oleskelua, edellytyksiä, jotka koskevat sitä, että työntekijä on työskennellyt siellä vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asunut siellä yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta, on sovellettava työntekijään, joka lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän.

27 Ensinnäkin kyseisen säännöksen sanamuodosta on todettava, että pysyvän oleskeluoikeuden myöntämiseksi vastaanottavassa jäsenvaltiossa siinä mainitaan kaksi tilannetta, jotka koskevat hetkeä, jolloin palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja lopettaa työskentelynsä, eli yhtäältä tilanne, jossa hän on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, ja toisaalta tilanne, jossa tämä työskentelyn lopettaminen johtuu varhaiseläkkeelle siirtymisestä.

28 Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisen kannalta sitä, onko näiden kahden tilanteen välillä mahdollisesti tehtävä ero, mikään tämän säännöksen sanamuodossa ei viittaa siihen, että työskentelyajanjaksoa ja asumisen kestoa koskevia edellytyksiä olisi sovellettava ainoastaan niissä tilanteissa, joissa työskentelyn lopettaminen johtuu varhaiseläkkeelle siirtymisestä.

29 Kyseisen säännöksen rakenteesta nimittäin ilmenee, että edellytykset, jotka on mainittu viimeisessä lauseessa, joka alkaa ilmaisulla ”edellyttäen, että”, kattavat molemmat kyseisessä säännöksessä mainituista tilanteista. Sellaisen työntekijän, joka lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, on siis täytettävä nämä edellytykset.

30 Toiseksi tätä tulkintaa tukee direktiivin 2004/38 yleinen rakenne. Tältä osin on todettava ensinnäkin, että sen johdanto-osan 19 perustelukappaleessa todetaan, että tietyt sellaisten unionin kansalaisten, jotka ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia, ja heidän perheenjäsentensä erityisedut, joiden perusteella voidaan sallia, että nämä henkilöt saavat oikeuden pysyvään oleskeluun ennen kuin he ovat oleskelleet viisi vuotta vastaanottavassa jäsenvaltiossa, olisi säilytettävä, koska ne ovat saavutettuja etuja, jotka on saatu asetuksen N:o 1251/70 ja direktiivin 75/34 nojalla.

31 Asetuksen N:o 1251/70 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädettiin, että oikeus jäädä pysyvästi jäsenvaltion alueelle on työntekijällä, joka silloin, kun hän päättää työskentelynsä, on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän ja joka on ollut palkatussa työssä siinä valtiossa vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asunut siellä yhtäjaksoisesti pitempään kuin kolme vuotta. Direktiivin 75/34 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa puolestaan säädettiin samankaltaisesta säännöstä itsenäisten ammatinharjoittajien hyväksi.

32 Näin ollen on niin, että vaikka unionin lainsäätäjä on direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti ulottanut kyseisen säännöksen mukaisen poikkeuksen koskemaan työntekijöitä, jotka lopettavat työskentelyn varhaiseläkkeelle siirtymisen vuoksi, tästä ei voida päätellä, että sillä olisi ollut tarkoitus vapauttaa muut työntekijät tässä säännöksessä toistetuista, asetuksen N:o 1251/70 tai direktiivin 75/34 nojalla jo edellytetyistä edellytyksistä.

33 Toiseksi on muistutettava, että direktiivissä 2004/38 säädetään oleskeluoikeutta vastaanottavassa jäsenvaltiossa koskevasta asteittaisesta järjestelmästä, jossa toistetaan pääasiallisesti direktiiviä edeltäneissä unionin oikeuden säädöksissä ja oikeuskäytännössä vahvistetut vaiheet ja edellytykset ja päädytään lopulta pysyvään oleskeluoikeuteen (tuomio 17.4.2018, B ja Vomero, C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Aivan aluksi on todettava, että alle kolme kuukautta kestävän oleskelun tapauksessa kyseisen direktiivin 6 artiklassa nimittäin rajoitetaan oleskeluoikeutta koskevat edellytykset tai muodollisuudet vaatimukseen siitä, että henkilöllä on oltava voimassa oleva henkilökortti tai passi, ja direktiivin 14 artiklan 1 kohdan mukaan unionin kansalainen ja hänen perheenjäsenensä säilyttävät tämän oikeuden sikäli kuin he eivät muodosta kohtuutonta rasitetta vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle (tuomio 17.4.2018, B ja Vomero, C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Lisäksi oleskelun kestäessä yli kolme kuukautta oleskeluoikeuden saaminen riippuu direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdassa säädetyistä edellytyksistä, ja sen 14 artiklan 2 kohdan mukaan tämä oikeus säilyy vain, jos unionin kansalainen ja hänen perheenjäsenensä täyttävät nämä edellytykset. Tämän direktiivin johdanto-osan kymmenennestä perustelukappaleesta ilmenee erityisesti, että näillä edellytyksillä pyritään erityisesti estämään se, että näistä henkilöistä aiheutuisi kohtuutonta rasitusta vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle (tuomio 17.4.2018, B ja Vomero, C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Kyseisen direktiivin 16 artiklan 1 kohdasta seuraa, että unionin kansalaisilla, jotka ovat oleskelleet laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun sen alueella ja että tämä oikeus ei riipu edellisessä kohdassa mainituista edellytyksistä. Kuten saman direktiivin johdanto-osan 18 perustelukappaleessa todetaan, jotta jo saadusta oikeudesta pysyvään oleskeluun voisi tulla todellinen keino kotoutua kyseisen valtion yhteiskuntaan, siihen ei olisi kohdistuttava mitään muita ehtoja (tuomio 17.4.2018, B ja Vomero, C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Tältä osin on huomautettava, että – kuten tämän tuomion 31 kohdassa muistutetaan – on niin, että vaikka niiden työntekijöiden, jotka ovat lopettaneet työskentelyn vastaanottavassa jäsenvaltiossa, pysyvästä oleskeluoikeudesta oli ennen direktiiviä 2004/38 säädetty unionin oikeuden erityissäännöksissä, tähän oikeuteen sovelletaan nyt tämän direktiivin 17 artiklan 1 kohtaa, sillä viimeksi mainitun säännöksen sanamuodon mukaan tämä säännös on kyseisen direktiivin 16 artiklaan nähden poikkeussäännös.

38 Näin ollen direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset, jotka koskevat sitä, että työntekijät, jotka lopettaessaan työskentelynsä ovat saavuttaneet vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, saavat kyseisessä jäsenvaltiossa pysyvän oleskeluluvan, kuuluvat kyseisellä direktiivillä käyttöön otettuun asteittaiseen järjestelmään ja muodostavat siinä mielessä, että oikeus pysyvään oleskeluun kyseisessä jäsenvaltiossa saadaan ennen viiden vuoden yhtäjaksoisen oleskeluajanjakson päättymistä, järjestelmän, joka on tämän unionin kansalaisten ryhmän kannalta edullisempi järjestelmä. Poikkeussäännöksinä niitä on lisäksi tulkittava suppeasti (ks. analogisesti tuomio 11.6.2015, Zh. ja O., C-554/13, EU:C:2015:377, 42 kohta).

39 Tästä seuraa, että saadakseen oikeuden pysyvään oleskeluun vastaanottavassa jäsenvaltiossa näiden työntekijöiden on täytettävä direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetut edellytykset, jotka koskevat sitä, että he ovat työskennelleet vastaanottavassa jäsenvaltiossa vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asuneet tässä jäsenvaltiossa yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta. Tämän säännöksen tulkitseminen siten, että työntekijä voi pelkästään sillä perusteella, että hän on lopettaessaan työskentelynsä saavuttanut vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, saada oikeuden pysyvään oleskeluun kyseisessä jäsenvaltiossa ilman muuta vaatimusta, joka liittyy tiettyyn asumisajanjaksoon kyseisessä jäsenvaltiossa ennen työskentelyn lopettamista, merkitsisi kyseisessä direktiivissä säädetyn asteittaisen järjestelmän sivuuttamista.

40 Kolmanneksi on todettava, että sellainen tulkinta, jossa ei velvoiteta työntekijöitä, jotka lopettaessaan työskentelynsä ovat saavuttaneet vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, täyttämään direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja edellytyksiä, jotta he voisivat saada oikeuden pysyvään oleskeluun vastaanottavassa jäsenvaltiossa ennen viiden vuoden yhtäjaksoisen ajanjakson päättymistä, olisi kyseisen direktiivin tavoitteiden vastaista.

41 Kuten direktiivin 2004/38 johdanto-osan 17 perustelukappaleessa todetaan, pysyvä oleskeluoikeus on keskeinen tekijä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa, ja siitä säädetään mainitussa direktiivissä tarkoituksena vahvistaa tunnetta unionin kansalaisuudesta, joten unionin lainsäätäjä on asettanut kyseisen direktiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaisen pysyvän oleskeluoikeuden saamisen edellytykseksi sen, että unionin kansalainen on kotoutunut vastaanottavaan jäsenvaltioon (tuomio 17.4.2018, B ja Vomero, C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

42 Kuten unionin tuomioistuin on jo todennut, kotoutuminen, joka on direktiivin 2004/38 16 artiklan 1 kohdassa säädetyn pysyvän oleskeluoikeuden saamisen lähtökohtana, perustuu paitsi alueellisiin ja ajallisiin tekijöihin myös laadullisiin tekijöihin, jotka koskevat kotoutumisastetta vastaanottavassa jäsenvaltiossa (tuomio 17.4.2018, B ja Vomero, C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Kun otetaan huomioon direktiivillä 2004/38 tavoiteltu päämäärä, pysyvä oleskeluoikeus kyseisen direktiivin 17 artiklan 1 kohdan a alakohdan perusteella voidaan näin ollen antaa työntekijälle, joka lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, ainoastaan siinä tapauksessa, että hänen kotoutumisensa vastaanottavaan jäsenvaltioon voidaan osoittaa kyseisessä säännöksessä säädetyin edellytyksin (ks. analogisesti tuomio 9.1.2003, Givane ym., C-257/00, EU:C:2003:8, 29 kohta).

44 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2004/38 17 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kun kyse on pysyvän oleskeluoikeuden saamisesta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ennen viiden vuoden yhtäjaksoista oleskelua, edellytyksiä, jotka koskevat sitä, että työntekijä on työskennellyt siellä vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asunut siellä yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta, on sovellettava työntekijään, joka lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän.

Toinen kysymys

45 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

46 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kymmenes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY 17 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kun kyse on pysyvän oleskeluoikeuden saamisesta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ennen viiden vuoden yhtäjaksoista oleskelua, edellytyksiä, jotka koskevat sitä, että työntekijä on työskennellyt siellä vähintään viimeksi kuluneet 12 kuukautta sekä asunut siellä yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta, on sovellettava työntekijään, joka lopettaessaan työskentelynsä on saavuttanut kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän.

Allekirjoitukset